

Ora Ĵurnalo

ĴURNALO, KIU NE APERAS ĈIUTAGE, SED LEGEBLAS ĈIUTAGE

Numero 69, Januaro 2024

Kariatidoj sur la fasado de Gamla Tullen ĉe Norra Hamngatan.

Magazino por kulturo kaj plezuro

Bonvolu viziti nian retpaĝon:

www.esperanto-gbg.org

Enhavo

Enhavo.....	2	Himlavalvet – La firmamento.....	14
Pri Ora Ĵurnalo.....	2	Internacia Esperanto-Instituto.....	14
Espeporko meditas.....	3	Poemo por Ora Ĵurnalo.....	15
Historie pri 1 januaro	3	La Zamenhofa tago en Kongo Kinŝaso	15
La malnova doganejo – Gamla Tullen	4	El la retpaĝo de Espoir Ngoma Kasati.....	16
Nova Jaro – Nytt år.....	5	El la retpaĝo de Tatjana Auderskaja	17
La historio pri "Ring out wild bells" – Historien bakom "Ring klocka ring"	5	Kial jaguaro havas felon kun makuloj.....	17
El ĉiuj landoj venas deziro pri paco en 2024, ĉu ne?	6	La epizodo el la vivo de la Tero.....	18
Korajn kaj sinceraj kristnaskajn bondezirojn – ĝojon kaj feliĉon en la Nova Jaro.....	6	Sub sahara suno.....	19
Gajan kristnaskon kaj sanon por la venonta jaro 2024	7	La lingvo al kiu oni kuntiras la nazon – Språket det rynkas på näsan åt.....	20
Eraro en Ora Ĵurnalo 68	8	"QUORA-rakonto" de Roger Nilsson.....	22
Pettsson – ĉe la Librofoiro en Gotenburgo	8	Kelkaj malnovaj anekdotoj. Ĉu vi rekonas ilin?.....	23
Neĝo en Gotenburgo.....	9	Antaŭjuĝoj.....	24
Danco en sunbrilo – la historio pri skulptaĵo.....	10	Nur en la angla, ni petas! Ĉar ni venas el Svedio – Please, English only! Because we are from Sweden.....	24
Malpermeso de poŝtelefonoj en la lernejo – kompreneble! – Mobilförbud i skolan – en självklarhet.....	11	Kolekti florojn vintre	25
Vintermatning i gammelskogen.....	13	Ĉu vi estas ofsajdo?.....	26
		Sinjoro Monedo	26

Pri Ora Ĵurnalo

Ora Ĵurnalo estas eldonata de Esperanto-Societo de Gotenburgo por subteni la esperantobibliotekon en Stannum, Östadsvägen 68.

Redaktantoj: Siv Burell, 070-721 34 79, siv.burell@gmail.com kaj Ingegerd Granat, 073-502 53 32, ingegerd.granat@gmail.com.
Fina paĝarango: Andreas Nordström, arendsian@hotmail.com.

Vill du lära dig esperanto, eller bli bättre på det, och samtidigt träna engelska? Londons Esperantoklubb ordnar on-line-kurser i esperanto på nivåerna A1–C1. Gå till

<https://londonaesperantoklubb.com/online-esperanto-courses.html>

Espeporko meditas

- ◆ **Nova Jaro, Nova Espero!** Ĉi-jare multaj komunumoj limigas la piroteknikaĵojn. Kialas parte la ekonomio, parte protestoj de bestoposedantoj, kiuj volas eviti ke la piroteknikaĵo timigu la dombestojn.
- ◆ **Pettsson** estas tre ŝatata infanlibro. Kiel sperta ĵurnalisto de Ora Ĵurnalo Ingegerd prenis la okazon foti la verkiston **Sven Nordqvist**. Hazarde lia libro Pettsson aperis el sako de instruisto, kiu lasis sian sakon sur seĝo apud Ingegerd dum la Libro-foiro.
- ◆ Ne nur en la revuo **Okcidenta Saharo** oni parolas pri la situacio de Okcidenta Saharo. Nun **Carl Olof Selenius** diras sian opinion. Malstabilaj politikaj kondiĉoj estas unu kialo, kial al Saharo mankas grandaj sunaj instalaĵoj, sed ili certe venos. La **IEA**, la **Internacia Energio-Agentejo**, nomumis laborgrupon por esplori la eblecojn establi sunenergiajn centralojn en Saharo.
- ◆ **Poŝtelefonoj** fariĝis problemoj en la lernejoj. Legu artikolon en Göteborgs-Posten pri la problemoj!

- ◆ **La Zamenhofa tago** (15 decembro) estas celebra diversloke. **Espoir Kasati** sendis raporton pri la celebrazo en DR Kongo.
- ◆ La lingvisto **Mikael Parkvall** diskutas la staton de Esperanto.
- ◆ Bonas legi multajn esperanto-librojn, ĉu ne? Se vi volus **diskuti libron en Zoom-kunvenoj la lastan dimanĉon en ĉiu monato je la 17^a h. ĝis la 18^a h.** (mezeŭropa tempo), la Gotenburga e-klubo invitas vin. La unua renkontiĝo estos dimanĉon la 28-an de januaro. Tiam ni diskutos paĝojn 7–25 en **La kurioza incidento de la hundo en la nokto** de Mark Haddon. Kelkajn tagojn antaŭe mi sendos al vi la Zoom-ligilon – se mi scias, ke vi volas partopreni (siv.burell(ĉe)gmail.com).

Feliĉan Novan Jaron deziras al vi la redaktantoj de Ora Ĵurnalo!

/Siv

Historie pri 1 januaro

La tago de la nova jaro estas origine politika fenomeno. En la antikva Romio oni devis decidi pri jara dato kiam la oficistoj komencu siajn mandatojn. Tiu dato fariĝis 1 marto, sed poste oni bezonis pli da prepartempo por la konsuloj, kaj en la jaro 152 a.Kr. oni ŝanĝis al 1 januaro. La konsuloj tiam havigis de la ŝtataj oferistoj sortodivenojn, t.n. aŭspiciojn, pri sia oficjaro, kaj ankaŭ la popolo komencis sortodiveni kaj

deziris unu al la alia feliĉan novan jaron kaj interŝanĝis donacetojn. Finfine la tago fariĝis granda festa tago. Per la astrologio oni ricevis aŭspiciojn ankaŭ pri la nova jaro ĝenerale. Kutimo, kiu en diversaj aliaj formoj ankoraŭ pluvivas diversloke.

El "Alla årets dagar" de Alf Henriksson.

La malnova doganejo – Gamla Tullen

de Ingegerd Granat

Göteborg, granda urbo en la mondo. Kelkfoje povas esti malfacile vidi la malgrandan en la grandeco. La loko proksime de la marbordo influas la klimaton kaj estas facile rimarki la tutan "grizon", kiu metas sian pezan tapiŝon super ĉio. Nuntempe la urbo estas grava konstruprojekto. Vojoj estas fermitaj, redirektitaj kaj forigitaj, same validas por publika transporto. La griza ĉiutaga vivo de la antaŭurboj ankaŭ devas esti traktita sur alta kaj malalta nivelo. Imagu, se la lingvo de konsento, "Esperanto", povus efiki en ĉio ĉi.

Por vidi la grandecon, vi foje devas malsupreniri nivelon kaj malkovri la detalojn. La unua paĝo de Ora Ĵurnalo ĉi-monate donas ekzemplon pri tio.

La kariatidoj sidas en la loĝkonstruaĵo ĉe Norra Hamngatan 4, en la 13-a bloko "Gamla Tullen" (Malnova doganejo), aŭ simple nomita "Malmska Huset". Nuntempe, la konstruaĵo funkcias kiel oficeja spaco.

Estis la pogrando Max Malm kiu konstruis la domon, kaj la 7-an de decembro 1987 la domo iĝis konstrua monumento.

Max Malm havis la domon konstruita en kvar etaĝoj kaj starigis la suprajn du kiel sian propran loĝejon. Estas iom interese scii, ke la unua konata posedanto de Norra Hamngatan 4 estis la frato de Lars Gathenhielm, Christen.

Niklas Björnberg, la direktoro de la Orientinda Kompanio inter la jaroj 1806–13, havis komercejon konstruita sur la grundo.

Post ĉio, Björnberg ankaŭ estis konata kiel la granda "Brandoreĝo", kiu gajnis sian riĉaĵon per distilado de brando kaj estis nemulte respektata persono inter la publiko. La Björnberg-ribelo en 1799 estis ekzemplo de tio. Oni kredis, ke Björnberg kaŭzis la altajn

grenprezojn, kiuj estis vere sekvo de malbona kresko kaj inflacio.

En Gotenburgo oni ĉiukaze diris, ke kulpas Björnberg. Kion Björnberg faris, aliflanke, estis importi eksterlandajn alkoholaĵojn, kiujn li vendis je alta prezo kiam la registaro limigis la hejman brandodistiladon.

En la 17-a de novembro 1799 estis festita la naskiĝo de la kronprinco kaj multaj homoj estis en la proksimeco kiam la tumulto kontraŭ Björnberg ekis. Homamasoj penetris en lian hejmon kaj frakasis kaj detruis, sed ili ne trovis Björnberg.

Li daŭre havis la distilejon en la 1820-aj jaroj, sed havis malfacilecon pagi por siaj kostoj kaj devis ŝanĝi al aliaj entreprenoj, ekzemple haringo, kaj eksporti feron kaj lignon.

La belaj "kariatidoj" sur la fasado ĉe Norra Hamngatan 4 kondukas la penson en multajn flankajn trakojn. Ĉi tiu loko estas vere interesa. Pensu, ke arto kaj beleco ankoraŭ kondukas al tiom da aventuroj ĉirkaŭ la haveno, en la urbo Gotenburgo!

Jes, temas pri ni homoj kaj, cetere, kariatido estas korpe granda, aŭ duongranda, ina skulptaĵo, kiu estas uzata kiel subteno anstataŭ kolono. Devenas el la kolonoj de la greka arto.

NORRA HAMNGATAN 4

Konstruaĵo en novrenesanca stilo de 1883. Arkitekto Adrian Peterson. Loĝejo kaj oficejo de la komercisto Max Malm. Estis dum 1900–20 ludomo. La korbelo estas portata de kariatidoj kaj havis origine sesangulan kupolon, forigita ĉe la rekonstruo en 1931. La domo estas hodiaŭ uzata nur kiel oficejo. – Domposedanto Mustads Fastighets AB. – La kultura komisiono de la urbo Gotenburgo.

Nova Jaro – Nytt år

Se ni resumas 2023, ni trovas klimatajn katastrofojn, militon, bandokrimojn, ktp ktp. La pozitivaj eventoj emas malaperi – sed kompreneble ili ekzistas. Deziro al pli bona kaj pli paca mondo estas esprimita en poemo, kiun ĉiujare legas iu en televidelsendo el Skansen, Stokholmo. Ĉi-jare la honoran taskon ricevis la aktoro Tomas von Brömssen el Gotenburgo. Temas pri laŭtlegado de la poemo de Tennyson "Ring out, wild bells".

Om vi summerar 2023 finner vi klimatkatastrofer, krig, gängkriminalitet m.m. m.m. De positiva händelserna har en tendens att försvinna – men de finns förstås. En önskan om en bättre och fredligare värld uttrycks i en dikt, som varje år läses av någon i en TV-utsändning från Skansen, Stockholm. I år gick hedersuppdraget till skådespelaren Tomas från Brömssen från Göteborg.

La historio pri "Ring out wild bells" – Historien bakom "Ring klocka ring"

La Novjara sonorilo aŭ "Ring klocka ring" estas libera traduko de angla poemo. En la mezo de la 19-a jarcento, la poeto Alfred Tennyson, pli poste lord Tennyson, kompilis la 131-versan poemon "In Memoriam" pri sia forpasinta amiko Arthur Henry Hallam. Estas el epizodo

Nyårsklockan eller "Ring klocka ring" är en fri översättning av en engelsk dikt. I mitten av 1800-talet sammanställde poeten Alfred Tennyson, senare lord Tennyson, det 131 verser långa diktverket "In Memoriam" över sin avlidne vän Arthur Henry Hallam. Det är

numero 106 de ĉi tiu verko ke "Ring bell ring" originas.

**Ring out, wild bells, to the wild sky,
The flying cloud, the frosty light;
The year is dying in the night;
Ring out, wild bells, and let him die.**

La sveda traduko de ĉi tiuj linioj estis farita de la poeto Nils Edvard Fredin fine de la 19-a jarcento. Fredin elektis interpreti la unuan alineon jene (vidu la dekstran kolumnon).

från avsnitt nummer 106 av detta verk som "Ring klocka ring" har sitt ursprung.

*Ring, klocka, ring i bistra nyårsnatten
Mot rymdens norrskenssky och markens snö;
Det gamla året lägger sig att dö...
Ring själaringning över land och vatten!*

Den svenska översättningen av dessa rader (se vänsterspalten) gjordes av poeten Nils Edvard Fredin i slutet av 1800-talet. Fredin valde att tolka det första stycket på detta vis.

Google Translate provas traŭki la poemon al Esperanto:

1. El la sveda versio:

*Sonoru, sonorilo, sonoru en la malgaja
silvestro
Kontraŭ la nordaj lumoj nubo de spaco kaj la
neĝo de la tero;
La malnova jaro kuŝas por morti...
Voku animon sonantan super tero kaj akvo!*

2. Kiel komparo ankaŭ el la angla:

*Sonoru, sovaĝaj sonoriloj, al la sovaĝa ĉielo,
La fluganta nubo, la frosta lumo;
La jaro mortas en la nokto;
Sonigu, sovaĝaj sonoriloj, kaj lasu lin morti*

El ĉiuj landoj venas deziro pri paco en 2024, ĉu ne?

Knaboj el Israelo kaj Palestino... En la decembra numero ankaŭ troviĝas du knaboj. Jen du novaj – iomete pli aĝaj.

Ĉi-sube ni publikigas du kristnaskajn dezirojn, venintaj post la eldono de la decembra numero.

/Siv

Korajn kaj sincerajn kristnaskajn bondezirojn – ĝojon kaj feliĉon en la Nova Jaro

sendis el Pollando Dorota Burchardt

<https://esperanto-tv.com/873>

Esperanto-TV Paca nokt', sankta vesper'!

Koran dankon Dorota! Ni kunkantu! /Siv

Gajan kristnaskon kaj sanon por la venonta jaro 2024 ...

Nia vilaĝo
Strašov

miaj kaktroj

... deziras

Josef Kříž

Eraro en Ora Ĵurnalo 68

Walter Klag skribas:

ZEO en Vieno: Zamenhofgasse??? (paĝo 11) **Ne!**
Fakte estas Zehenthofgasse! Vidu la foton.

Proksime de mia domo estas Zehenthofgasse.
Zehent = dekono (de la rikolto?), Hof = bieno, Gasse
= strateto.

Fartu bone!

Walter

Tamen en Vieno vere troviĝas Zamenhofgasse.

Mi demandis al Walter kial oni donis al Zamenhof nur
GASSE (malgranda strato) kaj ne STRASSE (strato) aŭ
Avenuo.

Li respondis: Zamenhof meritis BULVARDEGON!

Kompreneble! /Siv

Pettsson – ĉe la Librofoiro en Gotenburgo

de Ingegerd Granat

Se ne okazas pandemioj aŭ aliaj gravaj katastrofoj oni en
Gotenburgo organizas la "Foiro de Libro kaj Biblioteko".

Unu tian jaron mi sidis ĉe McDonalds en la foirejo kaj
tagmanĝis. Estis ĵaŭdo, la tago por profesiuloj. Instruistoj,
ĉiaspecaj, estas kalkulitaj kiel profesiuloj en tiu kunteksto, kaj
je la tagmanĝo ili ankaŭ elfluis en McDonalds, plenplenaj de
broŝuroj kaj reklammaterialo. Instruistino en la grupo iras al
mia tablo, kie mi sidas sur kanapo kaj havas du seĝojn
kontraŭe.

– Ĉu mi povas meti miajn sakojn ĉi tie? ŝi demandas kun
granda tutvizaĝa rideto.

– Jes, bonvole, mi respondas.

Ŝi eltiras ambaŭ seĝojn kaj malordigas ilin per sakoj kaj sakoj
kaj sakoj, poste ŝi iras kaj sidas kun siaj kolegoj ĉe alia tablo.

Tie mi restas sur la kanapo kaj rigardas "Maljunulo Pettsson" preni sian ĉapelon kaj sian feliĉan vizaĝon el unu el la sakoj sur la kontraŭa seĝo.

Tiam venas alta viro kun rondaj okulvitroj kaj griza kretstrekdesegna kostumo kaj preterpasas la tablon, kie mi kaj la sakoj sidas. Li iras antaŭen al alta tablo kun drinkejtaburetoj kaj sidiĝas tie, rekte antaŭ mi kaj la sakoj.

Tiam mi vidas!

Estas Sven Nordqvist, la aŭtoro de "Gubben Pettsson".

Mi kaŭras malantaŭ la "Maljunulo" en la sako kaj eligas la poŝtelefonon kaj tie li sidas en mia bildo malantaŭ ĉiuj sakoj kaj Pettsson mem, li en la sako, aspektas tiel feliĉa kaj mi kredas, ke mi vidas lin palpebrumi al mi.

P.S. Mi fakte scias kie li havas sian laborejon, do Pettsson!

Neĝo en Gotenburgo

de Ingegerd Granat

Unu tagon komence de decembro ni faris ekskurson al "Bragebacken" en okcidenta Gotenburgo, pli precize ĉe la rando de la parko Slottsskogen. Neĝis dum la nokto kaj estis dek centimetra neĝkovraĵo super la tutaĵo.

Bragebacken estis inaŭgurita en 1902 kaj tiam la vintroj ofte estis malvarmaj kaj neĝaj. Krome, skisaltado estis populara sporto, kaj por spektantoj kaj agantoj, tiutempe.

Je la 300-jara jubileo en 1923, du tribunoj estis konstruitaj en nacia romantika stilo ĉe la saltdeklivo, kaj ĉe la inaŭguro en januaro 1924 venis 15 000 spektantoj. Ĉe pli posta konkursado, la rezultoj estis sciigitaj uzante elektrajn laŭtparolilojn. Tiam homoj kredis je neĝo ĉi tie en Gotenburgo.

Oni ne faris tion post 1950, kiam la lasta konkurso estis organizita, kaj tiam ili uzis artefaritan neĝon. En 1960, la saltdeklivo estis transdonita al la grandurbo de Gotenburgo fare de la sporta asocio.

Restas ruinosimilaj restaĵoj kaj oni rekomendas someran ekskurson. Malsupre vi povas vidi kiel ĝi aspektas hodiaŭ. Ni ne vidis ĉi tion kaj ni ne volis vadi en tiom da neĝo, sed en la somero ...

Kelkaj vidaĵoj kaj restaĵoj, kiujn ni povos rigardi ĉi-somere ...

Danco en sunbrilo – la historio pri skulptaĵo

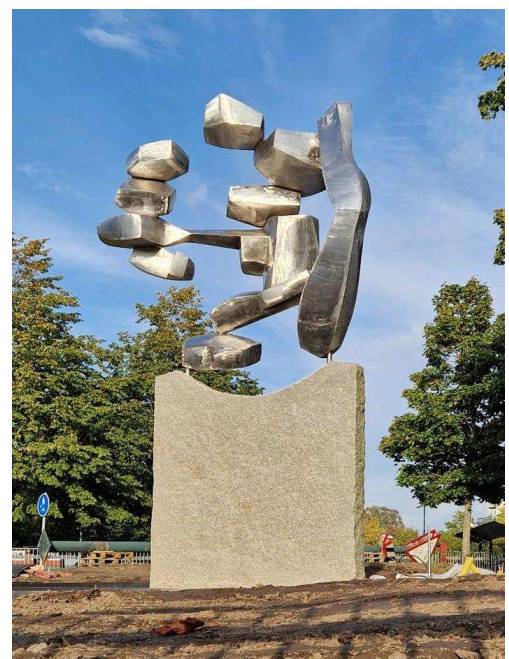
kiu en la 70-aj jaroj staris en loko inter la Hjällsnäsplaco kaj lernejo en Gråbo, mia hejmloko proksime al Gotenburgo.

La Gråboanoj havis fortajn opiniojn. Kelkaj ŝatis ĝin, aliaj volis forpreni ĝin.

Sabotaĵoj kontraŭ ĝi okazis kaj estis riparitaj kelkfoje. Post eksplodado la komunumo rezignis kaj forprenis ĝin.

En 2017 oni reinaŭguris la placon. En la mezo nun estas kvin bronzaĵoj, kiuj spruĉas akvon. Neniu atako al ili ĉar la birdoj similas al veraj birdoj.

Tamen, homoj komencis cerbumi: kie estas la malnova skulptaĵo? La gazeto Lerums tidning, faris serĉadon kaj finfine retrovis ĝin en pecoj en aŭtejo. La fundamento estis for. En Facebook oni diskutis kion fari. Finfine ĝi nun staras

proksime al la busstacio sufiĉe proksime al la placo kaj denove ĝi kaptas la sunbrilojn, dirante ke Gråbo (Grizejo) ne ĉiam estas griza, sed ofte sunbrila.

Pli ol 50 jaroj estis la tempo bezonata por homoj alkutimiĝi al tiu skulptaĵo. Nun ni fieras pri ĝi. /Siv

Malpermeso de poŝtelefonoj en la lernejo – kompreneble! Mobilförbud i skolan – en självklarhet

Anna-Karin Wyndhamn en la gazeto Göteborgs-Posten. Ŝi estas Ph.D. en eduka laboro.

Gastkolono: Ĉiu momento de malaktiveco ne devas esti eltenita kun via kolo klinita al la blua ekrano.

”Antaŭ dek jaroj, studentoj povis facile sidi kaj legi koncentrite dum almenaŭ duonhoro. Ili ĝojkriis kiam ili iam estis vidonta plenlongan filmon kaj poste sidis kiel kandeloj ĝis la filmo finiĝos.

Dum periodo ni havis tradicion montri la gigantan filmon ‘Schindler’s list’ en sia tutaĵo al niaj naŭoj (la lasta klaso en la baza lernejo). Ili sidis en la aŭditorio kaj spektis la filmon sur granda ekrano. Neniaj problemoj. Hodiaŭ ni ĉesigis tiajn filmprezentadojn.”

Tiel skribis gimnazio-instruistino Sophia Barthelson en pli longa komento en Fejsbuko, baldaŭ post kiam la Pizo-rezultoj estis prezentitaj.

Anna-Karin Wyndhamn i Göteborgs-Posten.

Gästkolonn: Varje stund av stiltje behöver inte uthärdas med nacken nerböjd mot den blå skärmen.

”För tio år sedan kunde elever lätt sitta och läsa koncentrerat i minst en halvtimme. De jublade om de någon gång skulle få se en långfilm och satt sedan som tända ljus tills filmen var slut.

En period hade vi som tradition att visa mastodontfilmen ”Schindler’s List” i sin helhet för våra nior. De satt i aulan och såg filmen på storskärm. Inga problem. Idag har vi slutat med sådana visningar.”

Så skrev högstadieläraren Sophia Barthelson i en längre kommentar på Facebook, strax efter att Pisa-resultatet presenterats.

Undersökningen lade i dagen ett nytt dramatiskt tapp i bland annat läsförståelse. Barthelsons erfarenhet är att många elever idag, oavsett bakgrund eller eventuell diagnos,

La enketo malkaŝis novan dramon falon en, interalie, legadokompreno. La sperto de Barthelson estas ke multaj studentoj hodiaŭ, sendepende de fono aŭ ebla diagnozo, malsukcesas en eltenivo, kapablo koncentriĝi kaj kapablo sekvi rakonton. Post duonhoro en filmo, aliaj impulsoj transprenas kaj ili komencas serĉi en la Interreto aŭ ĝeni unu la alian.

Ĉi tiu bildo de interne konformas al la lasta analizo pri la sveda lernejo de la piza direktoro Andreas Schleicher. Tro multaj klasĉambroj estas karakterizitaj per manko de fokuso, per malordo kaj bruo, li kredas. Disciplino estas malforta kaj studentoj malsukcesas en engaĝiĝo. Ofte ili lasas sin distri per siaj poŝtelefonoj. En la lumo de tio, ĝuste pravas la anonco de la "Tidö-partioj" pri senpoŝtelefona bazlernejo.

Pli kaj pli da lernejoj jam aplikas la eblecon limigi la aliron de lernantoj al poŝtelefonoj. Estas bonega, ke ĉi tio estas streĉita kaj ke eĉ la paŭzoj, por kiel eble plej multaj homoj, estas liberigitaj de la uzo de poŝtelefono kiel la sola aktiveco.

Tiaj limigoj estas cetere subtenataj. Estas treege grave, deklaras esplora superrigardo pri mensmalsano inter junuloj, frue ĉesigi dependecan uzon de ciferecaj amaskomunikiloj.

Tamen, la kritiko ne longe atendis kaj en kelkaj lokoj oni parolas pri poŝtelefonmalpermesoj kiel provo returni la horloĝon.

Antaŭ nelonge ĉiu nova teknologio, ĉiu nova amaskomunikila esprimo, estu puŝita en instruplanojn kaj revoluciu la metodikon.

En la bazo de la novaj instruplanoj en la 1990-aj jaroj, ekzistis preskaŭ kortuŝa konvinko ke la rapida fluo de bildoj en MTV postulas ŝanĝojn en la instruado.

Tradicia faka scio estis defiita. Instruistoj bezonis rimarki, ke "Muzika Televido" estas nekonata, sed grava tereno. Ĉi tie la studentoj estis nomumitaj kiel spertuloj kaj gvidistoj.

La iama estro de la Lerneja Oficejo, ankaŭ la profesoro pri pedagogio Ulf P. Lundgren,

fallerar i uthållighet, koncentrationsförmåga och ork att följa med i en berättelse. En halvtimme in i en film tar andra impulser över och de börjar söka sig ut på nätet eller störa varandra.

Denna inifrån-bild ligger i linje med Pisa-chefen Andreas Schleichers senaste analys av den svenska skolan. Alltför många klassrum präglas av bristande fokus, ordning och oväsen, menar han. Disciplinen är svag och eleverna sviktar i engagemang. Ofta låter de sig distraheras av sina mobiltelefoner. I ljuset av detta träffar därför Tidöpartiernas besked om en mobilfri grundskola helt rätt.

Allt fler skolor tillämpar redan möjligheten att begränsa elevernas tillgång till mobiler. Det är utmärkt att detta skärps och att även rasterna, för så många som möjligt, fredas från scrollande som enda aktivitet.

Sådana restriktioner har för övrigt stöd. Det är, fastslår en forsknings-översikt om psykisk ohälsa bland unga, av yttersta vikt att i ett tidigt skede stoppa beroendemässigt bruk av digitala medier.

Kritiken har emellertid inte låtit vänta på sig och på sina håll talar man om mobilförbud som ett försök att vrida tiden tillbaka.

Det är inte länge sedan varje ny teknik, varje nytt medialt uttryck, skulle tryckas in i kursplaner och revolutionera metodiken.

I underlagen till det som blev till nya läroplaner på 1990-talet fanns en närmast rörande övertygelse att de snabba bildflödena på MTV fordrade förändringar i undervisningen.

Traditionell ämneskunskap utmanades. Lärare behövde inse att "Music Television" är okänd, men viktig terräng. Här utnämndes eleverna till experter och vägvisare.

Tidigare Skolverkschefen, tillika professorn i pedagogik Ulf P. Lundgren, lovade en ny skola som skulle fostra "tuffa änglar" som "tar sig självsäkert fram överallt i kraft av tron att de är odödliga." Därefter hälsades digitaliseringen som frälsningen för svensk skola. De som ifrågasatte avfärdades som just

promesis novan lernejon kiu kreskigus "malmolajn anĝelojn" kiuj "faras sian vojon memcerte ĉie pro la kredo ke ili estas senmortaj." Poste, ciferecigo estis salutita kiel la savo por svedaj lernejoj. Tiuj, kiuj pridemandis, estis flankenbalaitaj kiel malprogresemaĵoj. Nun ni scias, ke ĉi tiuj lastaj pravis.

Reen al tiu kraŝinta filmprezentado. Lernejo gravas por trejni studentojn pri eltenemo, jes. Sed gepatroj ankaŭ havas respondecon. Spektu filmon kune hejme, sen ke iu el vi havu vian telefonon antaŭ vi. Postulu plenan ĉeeston dum vespermanĝo aŭ vizitante la vendejon.

Ĉiu momento de silento ne devas esti eltenita kun via kolo klinita al la blua ekrano kaj grandaj aŭdiloj ĉirkaŭ via kolo kiel suĉilo. Eduku iun, kiu eltenos iom da maĉa rezisto. Tiu devota silento en aŭditorio plenigita ĝis la rando volonte reaperu.

Vintermatning i gammelskogen

av *Jan Hellström*, 3 januari 2024

Dagens väderprognos här i min del av Hisingen talade om hård vind, några minusgrader och snöfall från 13-tiden. Hård vind och minusgrader stämde, men snöfallet uteblev. Solen skymtade till ibland genom molntäcket och även någon blå glugg.

Så det var skönt att gå genom gammelskogen, som var rätt tyst fränsett grenar som skavde mot varandra i vinden. På marken ett tunt snötäcke. När jag kom fram mot min skogsmatning, så kommenterade en nötskrika från sin upphöjda position det hela.

Så fort jag började fylla på olika matare dök min assistent upp och uppehöll sig väldigt nära mig ibland på fladdrande vingar, som en kolibri tills jag var klar. Det är en svartmes. Till röret med hampfrö var det en livlig

bakåtsträvare. Nu vet vi att de senare hade rätt.

Tillbaka till den där havererade filmvisningen. Skolan är viktig för att träna eleverna i uthållighet, ja. Men en förälder har också ett ansvar. Se en film tillsammans hemma, utan att någon av er har mobilen framme. Kräv full närvaro under en middag eller vid besök i affären.

Varje stund av stiltje behöver inte uthärdas med nacken nerböjd mot den blå skärmen och stora hörlurar runt halsen som napp och snutte. Fostra någon som klarar lite tuggmotstånd. Den där andäktiga tystnaden i en till brädden fylld aula får gärna återuppstå.

Anna-Karin Wyndhamn

/Siv trovis la artikolon.

Foto från 10 december 2021.

flygaktivitet av svartmes, entita, talltita, talgoxe och blåmes. På marken letade bl.a koltrast efter mat som någon sprätt ut. Plötsligt dök 8 stjärtmesar upp och klängde i mataren med talgbollar, men försvann efter några minuter. De dök upp igen på ett nytt kort besök efter ett tag.

Från utmarkerna hördes locklätet från en domherre. Det är skönt att dra sig hemåt efter en sådan upplevelse.

Himlavalvet – La firmamento

de Renate Säfström

*Moln ska skingras på himlavalvet
och stjärnor lysa*

*Nuboj disĵetiĝos sur la firmamento
kaj steloj brilos*

*Nu är det tid att vila efter resan
inför gryningen*

*Nun estas tempo ripozi post la vojaĝo
antaŭ tagiĝo*

*Där i ett strålande morgonljus
möter oss en famn
– kärlekens*

*Tie en brila matena lumo
salutas nin kun brakumo
– de amo*

Internacia Esperanto-Instituto

*... kunvenis ne francoj kun angloj, ne rusoj kun poloj, sed
homoj kun homoj* (Zamenhof)

La instituto lanĉis novan bildon kaj ricevis kelkajn komentojn, i.a. de **Torben Svendsen**:

En sia origina formo Esperanto estas vera internacia lingvo kaj nature portas la ideon de internaciismo – samtempe neŭtrala, kaj liberigita de la nacilingvaj egocentrismoj kaj malegalecoj.

Stabile sed malrapide la lingvo pli kaj pli disvastiĝos kaj ludos/ludas sian rolon internacie.

Poemo por Ora Ĵurnalo

Jen kelkaj linioj kiujn mi skribis al Girlie:

Deep into the red valley
Deep into the narrow valley
Over creeks and red paths
Steep up, steep down
Between the trees you find
a lot of cattle belonging to
a fantastic woman
who loves them
and treats them as friends
Treats the nature
as a wonderful place
where you can live in peace
the few years of
your time on earth
The light falls from the side
in between the black trunks
The shadows grow long on the grass
The birds pass the veranda
preparing themselves for the night
Soon the dark sky will be
lit up by millions of stars
Near and far away
The time stops in eternity

Profunde en la ruĝan valon
Profunde en la mallarĝan valon
Super riveretoj kaj ruĝaj padoj
Krute supren, krute malsupren
Inter la arboj vi trovas
multajn bovinojn apartenantajn al
eksterordinara virino
kiu amas ilin
kaj traktas ilin kiel geamikoj
Traktas la naturon
kiel mirakla loko
kie vi povas vivi en paco
la malmultajn jarojn de
via tempo sur la tero
La lumo falas deflanke
inter la nigraj trunkoj
La ombroj kreskas longaj sur la herbo
La birdoj preterflugas la verandon
preparantaj por la nokto
Baldaŭ la malhela ĉielo estos
lumigata per milionoj da steloj
Proksime kaj longe for
La tempo ĉesos en eterneco

Kerstin Rohdin

La Zamenhofa tago en Kongo Kinŝaso

DKEA raportas

Okaze de Zamenhofa tago, DKEA povis organizi ĉi tiun sabaton, la 16-an de decembro 2023, la feston kun delegitoj de kelkaj kluboj en Kinŝaso en la "Espace Elite" en la Kinŝasa komunumo Lingwala. En lia parolado, la Prezidanto de DKEA S-ro Guy-Roger Iлека, bonvenigis ĉiujn partoprenantojn kaj dankis ilin el la fundo de lia koro.

Li klarigis al ili, ke Zamenhofa tago estas festata ĉiun 15-an de decembro de ĉiuj Esperanto-parolantoj tra la mondo. Sed en Kinŝaso malgraŭ la malfacilaj tempoj, ni festas ĝin hodiaŭ pro kialoj sendependaj de nia bona volo.

Ni kantis en Esperanto, ni dividis la manĝojn kaj trinkaĵojn planitajn por tiu ĉi grandskala aranĝo.

S-ro Lungikisa Sumbu Jean-Pierre, la reprezentanto de UEA ĉe Unesko en nia lando, legis fragmenton pri la vivo de Louis Lazare Zamenhof, fondinto de la universala lingvo, kiu estas Esperanto.

Poste li listigis 10 aferojn sub la titolo "Kion vi povas fari post studado de Esperanto?"

Subite, preskaŭ tridek homoj prezentis ekskuzojn, ĉar ili estis blokita en monstra trafikŝtopiĝo.

La neesperantistoj, kiuj venis al la aranĝo, tuj esprimis la deziron lerni tiun ĉi belan lingvon nomatan Esperanto. Je ilia zorgo, la Prezidanto de DKEA trankviligis ilin, ke ili komencos la kurson vacape venontsemajne nur sufiĉe longe por organizi la grupon. Li elektis la Ĝeneralan Sekretarion, S-ron MAFUILA MAVOMO Jackson kiel instruiston de ĉi tiu virtuala klaso.

Cetere, la Ĝenerala Sekretario de DKEA estas granda instruisto de Esperanto, kandu-verkisto kaj poeto en Esperanto, kiu estas enhospitaligita ekde la fino de oktobro post morta akcidento. Sed, sur lia malsanlito, li instruas Esperanton al lernantoj en Angolo kaj aliloke.

Cetere atentindas, ke la dua vicprezidanto de DKEA, s-ro Arlain Kizeyidioko Mayinda, kiu

ankoraŭ tre aktivas, sekvis la ceremonion el Lomé en Togolando, kie li festis Zamenhofan Tagon.

La Prezidanto de DKEA informis la publikon pri la premio Hans Bakker donita al niaj du samideanoj, nome Arlain Kizeyidioko Mayinda, nia samkomitatano, kaj **Espoir Ngoma Kasati el Lubumbashi en la provinco Supra Katango**. La ĉeestantoj ĝojkriis kaj aplaŭdis pro la bonŝancaj venkintoj.

DKEA dankas al la Afrika Komisiono kaj al S-ro Coppens pro la bona laboro, kiun ili faras.

La ceremonio finiĝis per familiaj fotoj por eternigi la eventon, kiu okazis en bela festa etoso.

Farite en Kinŝaso, la 16-an de decembro 2023 de s-ro Paul Alcee Mazangu, kultura konsilanto.

Envikiigite de Espoir Ngoma Kasati
Finredaktite de Piet Coppens

El la retpaĝo de Espoir Ngoma Kasati

Espoir Ngoma Kasati el Uvira, DR Kongo, restadas de septembro 2021 en Lubumbashi.

Espoir kun gelernantoj dum ekskurso.

Laste aperis tiu ĉi agado en lia retpaĝo:

Lunde 25 decembro 2023 ni ludos la vortludon **Verda Ŝtelo** interrete. Oni povas aliĝi aŭ per la retejo ĉe <https://gemelo.org/eo/> aŭ per la aplikaĵo. Ĝi estas simpla ludo kiu temas pri anagramoj kaj ĝi estas amuza maniero lerni novajn vortojn kaj ludi per la lingvo.

La ludo estas facile lernebla kaj ni unue klarigos la regulojn antaŭ ol komenci.

Ni samtempe babilos per Jitsi. (Por ligilo kaj dato por sekva sesio, kontaktu Espoir per: <https://esperantujo.directory/uzanto/espoir-ngoma-kasati>)

Bonvolu uzi komputilon aŭ tabulkomputilon kun granda ekrano se vi uzas la retejon ĉar ĝi ne tre bone funkcias per poŝtelefono.

Dum via vico, puŝu "turnu" por aldoni hazardan literon al la mezo

Kiam vi vidas vorton prenu ĝin!
Ne necesas atendi vian vicon!

La vorto devas longi almenaŭ 3 literojn. Ĝi povas esti nuda radiko aŭ havi finajojn.

Ŝtelu vorton de alia ludanto!
Prenu la tutan vorton kaj aldonu almenaŭ unu literon el la mezo por fari anagramon.

Je la fino de la ludo, tiu kiu havas la plej multon da vortoj venkas!

Detalaj reguloj ĉe gemelo.org/eo/help.html

El la retpaĝo de Tatjana Auderskaja

Kial jaguaro havas felon kun makuloj

Iam jaguaro estis tute flava, kiel leono. Sed lia karaktero estis la sama, kiel nun: la plej fera besto en ĝangalo.

Ĉio viva timis jaguaron. Sed foje sur lian felon eksidis papilio. Ĉarma bruna papilio kun grandaj duonrondaj flugiloj. Ŝi movis ilin, kiel du malgrandajn ventumilojn, kaj la jaguaro tuj eksentis teneran blovon. Al li fariĝis tiel agrable, kvazaŭ iu karesas lian dorson. Neniu antaŭe karesis lin; oni nur timis kaj malamis.

Li volis, ke la papilio ne forflugu, ke ŝi ĉiam restu kun li kaj tenere tuŝu lian haŭton. Kaj ankaŭ al papilio ekplaĉis sidi sur la dorso de jaguaro: tiam ĉiuj rimarkis ŝin, tian

etan kaj brunan antaŭe; sed subite oni komprenis, ke ŝi estas rave bela, kaj ŝiaj flugiloj nuancas de oro.

Do, la jaguaro kaj la papilio decidis ne disiĝi plu; kaj baldaŭ la tuta felo de jaguaro kovrĝis per bela aro de papilioj, idaro de tiu unua.

La epizodo el la vivo de la Tero

«Kiam mi ekvidis la ĉielan lumon, mi eĉ ne ekmiris tro. Nu, ĉu gravas? – rezonis mi. Ĉu tio min iamaniere tuŝas? Estu saĝuloj kaj potenculoj, kiuj prizorgu la bonstaton de la urbo; kaj mi havas sufiĉajn zorgojn pro mia propra devo.

Mia devo estas kontroli aŭskultilojn. Apud ĉiu domo staras ili kaj aŭskultas pensojn de ĉiuj loĝantoj. Pri nekonvenaj pensoj ili raportas al Ofica Komisiono, kaj tie oni bone scias «forigi netaŭgulojn».

Kaj jen, tiuj porkoj nokte malfunkciigas aŭtomatojn, kaj neniuj scias, kiel ili tion faras. Oni diras, ke ili uzas pensajn kanalojn por difektigi la aŭskultilojn; sed ĉu la aŭtomatoj estas tiel stultaj por ne defendi sin? Mi opinias, ili frenezigas la aŭtomatojn, ja mi trovas ilin matene kun kaĉo en la cerbo, ili forgesas ĉion aŭditan, ne plu obeas ordonojn, kaj ilia uzado jam ne estas ebla.

Hodiaŭ aperis tiom multe da difektitaj aparatoj, ke mi eĉ liberan sekundon ne havis. Preskaŭ ĉiuj en mia distrikto ne funkcias.

Kiam mi la duan fojon ekvidis la lumon, ĝi jam estis sur horizonto; pli pala, sed pli vasta, ĝi brakumis tutan ĉirkaŭvidon. La lumo estis blua, kun blanka aŭreolo, sufiĉe hela por vespero.

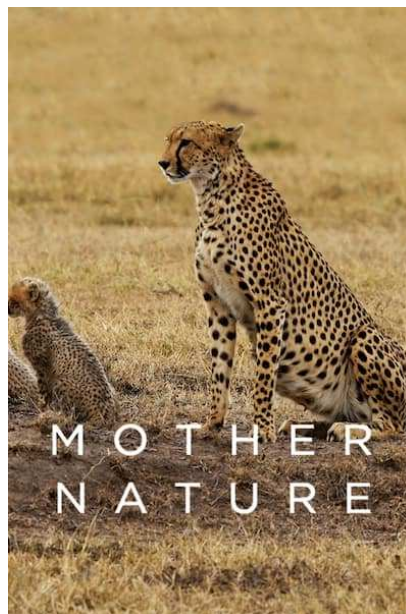
Mi ekpensis pri aliaj homoj. Eble, ili ion scias?

Tamen, en la «Komuna penso» neniuj informoj aperis, kaj la homoj mem ne povas ion ekscii, ili ja loĝas en la Domoj. Nur ni, kontrolistoj, rajtas paŝi surtere. Oni donas al ni specialan vestaĵon, okulvitrojn... Tiel ni povas elteni la

Tial la jaguaro nun havas felon kun brunaj makuloj.

Tatjana Auderskaja

<https://auderskaja-retejo.herokuapp.com>

Terajn kondiĉojn, tute ne taŭgajn normale por la homa vivo. Vi imagu, iu naskis la ideon, ke la Tero, Tero mem estis iam loĝloko de homaro! Kun siaj ventoj, pluvoj, venenaj estaĵoj kaj plantoj! Oni ne povas ja kelkajn paŝojn fari sur la Tero, sen ke onin ne vundu io danĝera. Kaj mikroboj, virusoj? Evidente, la tuta vivo de praa homo estis tiam batalo por la vivo; ĉiun tagon, ĉiun monaton li gajnis en senfina ludado kun morto. Kun natura morto, ni diru. La homo vivis kiel besto, kaj kiel besto li mortis.

Ĉu eblas eĉ komparo kun nia vivo, la vivo digna, la sola inda La Homon? Fin-fine li akiris sian merititan pozicion en la mondo kaj forigis de si ĉiujn fi-biologiajn trajtojn, plej grave la venon de l' morto. Ĉe ni oni mortas nur laŭ la ordonoj de l' Moŝto!

Estas la bazo de civilizita vivo: laŭ reguloj vivi, laŭ reguloj morti.

Eĉ neimageble: homo komencas ian laboron, kaj en mezo – mortas. Nenio sekvas plu. Homoj vivis kiel senfortaj, sencelaj eroj de iu Brown'a movado; ĉiu tago puŝis ilin tien, reen... Kun neordigitaj pensoj, neatendita morto – homo ne estis ja Homo! Nur ni, kun nia Moŝto...»

Subite la aero ekstremis, la blua fulmo ĉirkaŭumis la Teron, kaj pro neeltenebla brilo li fermis la okulojn. Li ne malfermis ilin plu.

Matene super la Tero leviĝis l'Suno.

Ĝi prilumis forlasitajn Domojn, kaj kelkon da homoj, vestitaj en defendkostumoj. La homoj ĵus forlasis la Domojn, kaj timeme, senkomprene ĉirkaŭrigardadis; en iliaj rigardoj brilis miro kaj disiluzio.

Tiuj homoj dum jardekoj batalis kontraŭ la Moŝto; ili, la plej elstaraj cerboj de la Tero, unuiĝinte inventis la Ilon, tiun bluan energian kampon, kiu disfunkciigis la aŭtomatojn de la Moŝto, senigis ĝin de ilia apogo, de la bazo de ekzisto: nur homoj, sen aŭtomatoj, estas ja senfortaj!

Kaj jen disvaporigis la Moŝto, neniu plu kontrolas ĉiutage niajn pensojn, ordonos al ni

la farojn, pravigos la tutan nian vivon. Ni estas liberaj!

La tuta vivo haltis. La Domoj, inventaĵo de la Moŝto, ne plu funkciis, kaj homoj pereis pro manko de la vivnecesaĵoj, ili ne scipovis ja propramane liveri al si manĝaĵojn kaj trinkaĵojn. Ĉion faris maŝinoj, kaj sen ili la homoj estis senpovaj kaj senfortaj. Ili ne povis eĉ spiri per Tera aero, la artefarita aero en Domoj estis por ili pli konvena...

La plimulto mortis en unuaj horoj, eĉ ne pro manko de manĝo kaj aero – pro timo. Estis detruitaj ĉiuj iliaj kutimoj, la tuta ordo de la vivo esris rompita. Neniu povas travivi la pereon de sia mondo.

Nur kelkaj saĝuloj restis. Kaj nun ili senhelpe rigardis al la tiel soifita Libera Tero. Sen homoj, sen vivestaĵoj jam, morta kaj fremda Tero kuŝis antaŭ ili.

Ili donis al la homaro Liberon, Sendependon kaj Homajn Rajtojn!

Post kelka tempo tute neniigis ruinoj de la Domoj, kaj en la kosmo restis nur – glata pura Tero, rotacianta ĉirkaŭ la Suno.

Tatjana Auderskaja

Sub sahara suno

de Carl- Olof Selenius, Uppsala

Kiam mi skribas ĉi tiun tekston, ĵus finiĝis internacia konferenco en Dubai. Ĝi temis pri kion devas fari la landoj de la mondo por savi la klimaton. El la ok punktoj, al kiuj ĉiu lando estas vokita partopreni, la unua estas triobligi la renoviĝantan energikapaciton kaj duobligi la energian efikecon ĝis 2030. Mi tuj pensas pri **Okcidenta Saharo**.

Tiu lando, kiel ĝia nomo indikas, konsistas el la plej okcidenta parto de la dezerto Saharo. Tre granda parto de la lando estas ekde longa tempo okupita de la najbara lando Maroko. La parto kiu restas libera havas preskaŭ neniun marbordon – kaj tial neniujn

fiŝresursojn. Ĝi ne havas ercminejojn. Ĝi ne havas tre bonan agrikulturan teron.

Sed almenaŭ ĝi havas abundon de unu afero: sunlumo. Okcidenta Saharo havas multe da sunlumo, sed ne multajn sunenergiajn fabrikejojn. En la longdaŭra situacio de okupeco, kompreneble mankas financa kapitalo por konstrui tiajn instalaĵojn.

Tial la ŝtatoj de la mondo havus tie tre bonan ŝancon montri, ke ili vere volas batali la klimatan katastrofon. Ili donu kapitalon al la okcidentaj saharanoj, kiuj nun devas vivi en ekzilo en Alĝerio, por ke ili povu konstrui sur sia propra teritorio ion, kiu fariĝos valora kontribuo al monda daŭripovo, kaj samtempe plifortigi sian laboron por sendependeco.

La lingvo al kiu oni kuntiras la nazon

Språket det rynkas på näsan åt

Mikael Parkvall

Malgraŭ ĉiuj mokoĵ, la esperantismo vivas, se nur iomete per malalta flamo. Kaj ne estas dubo, ke Esperanto estas plene funkcia lingvo.

Artikolo el Svenska Dagbladet kaŭze de la naskiĝtago de L.L. Zamenhof, 15 decembro.

Ĉu vi suferas pro esti tro populara? Ĉu homoj prenas vin pli serioze ol vi deziras? Tiam estas manovroj por uzi. Ekzemple, vi povas diri al viaj amikoj, ke vi ĵus vidis Elvis sur la buso, ke eksterteranoj konstruis la ponton de Öresund aŭ ke estis Ted Gärdestad kiu murdis Palme. Sed se tio ne efikas, mi povas sugesti unu plian: **menciu Esperanton kaj esprimi, ke ĝi havas ian pravigon por ekzistado.**

Mia sperto estas ke grandaj partoj de la ekstera mondo reagas proksimume en la sama maniero. Vi estas simple vidata kiel iu, kiu estas iom freneza. Eĉ ene de mia propra gildo oni sulkas la brovojn, kvankam la lingva

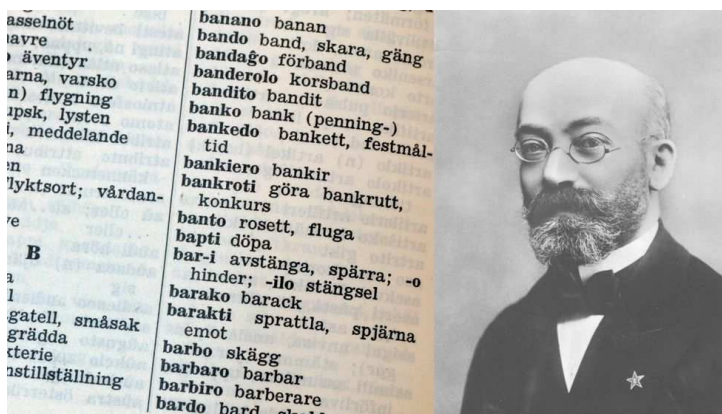

Foto TT.

Från Svenska Dagbladet

Trots allt hån så lever esperantismen, om än lite på sparlåga. Och att esperanto är ett fullt funktionellt språk råder det ingen tvekan om.

Lider du av att vara alltför populär? Tar folk dig på mer allvar än du önskar? Då finns det knep att ta till. Exempelvis kan man delge sina vänner att man just sett Elvis på bussen, att utomjordingar byggde Öresundsbron eller att det var Ted Gärdestad som knäppte Palme. Men om inte det gör susen kan jag tipsa om ytterligare ett: **nämn esperanto och ge uttryck för att det skulle ha någon form av existensberättigande.**

Min erfarenhet är att det får stora delar av omvärlden att reagera på ungefär samma vis. Man ses helt enkelt som någon som inte har alla kanoter i hissen. Till och med inom mitt eget skrå rynkas det på näsan, trots att lingvistyrket inbegriper att behandla alla språk med respekt.

profesio implicas trakti ĉiujn lingvojn kun respekto.

Tamen mi argumentus, ke la reago estas nepravigebla. La internacia lingvo lanĉita en 1887 estas precize ĝuste tia, kia ĝi pretendas esti – lerte konstruita kaj sufiĉe facile lernebla.

Krome, ĝi estas festata ĉi-semajne. La **15-a de decembro** estas ne nur la premiartago de "Abba: La filmo" kaj la naŭa de Dvořák, la mortodatreveno de la tago de Sven Delblanc kaj la mortotago de Sitting Bull kaj la tago de usona citronbulkaĵo, sed ankaŭ **la oficiala Esperanto-tago**.

Ĝi meritas pokalon. Artefarita lingvo havas du gravajn avantaĝojn antaŭ naturaj ekvivalentoj. **Unue, ĝi povas esti formita por esti facile lernebla dank' al manko de esceptoj kaj neregulaĵoj.** Ĉion, kion oni *povas* fari, oni *rajtas* fari. Kaj due, ĝi ne estas posedaĵo de iu ajn. Ĉiu, kiu hazarde havas grandan lingvon kiel gepatran lingvon, do ne ricevas avantaĝojn koste de aliaj.

Esperanto certe ne estas tute perfekta. Se iu estus demandinta min, mi estus forminta kelkajn aferojn alimaniere. Sed konsiderante, ke la kreinto Ludoviko Zamenhof estis gaja amatoro kaj ke antaŭ 140 jaroj ni scias malpli pri la lingvoj de la mondo ol ni scias hodiaŭ, oni verŝajne povas diri, ke li vere kreis ĝin bona. Ĝi kompreneble ne estas tute neŭtrala, ĉar la repertuaro, de la bona Zamenhof, konsistis plejparte el eŭropaj lingvoj, kaj unu el la plej oftaj kritikoj estas direktita al ĝuste (la tiam iom troigita) eŭrocentrismo.

Kio estas pli facile forgesebla estas, ke la plej realisma alternativo, la angla ne nur similas, sed *estas* eŭropa lingvo. **Kaj male al tio, kion svedoj ŝatas kredi, la superforta plimulto de la hodiaŭaj teranoj ne scias pli da la angla ol da Esperanto.**

Kompreneble, la historio povas preni strangajn turnojn. Neniu scias kion kaŝas la estonteco k.t.p. Sed kiel ĝi nun staras, la batalo ŝajnas esti perdita.

Jag vill dock hävda att reaktionen är obefogad. Det internationella språket som lanserades 1887 är i mångt och mycket precis vad det utger sig för att vara – fiffigt konstruerat och tämligen lättlärt.

Dessutom högtidlighålls det just denna vecka. **Den 15 december** är nämligen inte bara premiärdagen för "Abba: The movie" och Dvořáks nia, Sven Delblancs och Sitting Bulls dödsdag samt amerikanska citronmuffinsdagen, utan dessutom **den officiella esperantodagen**.

Det förtjänar en bägare. Ett konstgjort språk har nämligen två stora fördelar framför naturliga motsvarigheter. **Det kan för det första utformas för att vara lättlärt genom att sakna undantag och oregelbundenheter.** Allt som *går* att göra *får* man göra. Och för det andra är det inte någons egendom. Den som råkar ha ett stort språk som modersmål får därmed inga fördelar på andras bekostnad.

Esperanto är förvisso inte helt igenom perfekt. Hade någon frågat mig skulle jag ha utformat en del saker annorlunda. Men med tanke på att skaparen Ludwig Zamenhof var en glad amatör och att vi för 140 år sedan visste mindre om världens språk än vi gör i dag får man nog säga att han fick till det riktigt skapligt. Fullständigt neutralt är det förstas inte, eftersom den gode Zamenhofs repertoar mest bestod av europeiska språk, och ett av de vanligaste styckena kritik skjuter in sig på just (den då något överdrivna) eurocentrismen.

Vad som lättare glöms bort är att det mest realistiska alternativet engelska inte bara påminner om, utan *är* ett europeiskt språk. **Och tvärtemot vad svenskar gärna tror kan den överväldigande majoriteten av dagens jordbor inte mer engelska än esperanto.**

Historien kan förstas ta märkliga vändningar. Ingen vet vad framtiden har i sitt sköte och allt det där. Men som det ser ut nu framstår slaget som förlorat.

Esperanto rönt stora framgångar, men har inte nått den världsspråksstatus som dess skapare siktade på.

Esperanto ĝuis grandan sukceson, sed ne atingis la mondlingvan statuson, kiun celis ĝia kreinto.

Vi povas rigardi malaprobe tiujn, kiuj kredas, ke ĉi tiu afero ŝanĝiĝos en antaŭvidebla estonteco, sed ne tiujn, kiuj opinias, ke ĝi estus dezirinda. Por la momento la esperantismo plu vivas, kvankam iom per malalta flamo. Sed ne estas dubo, ke Esperanto estas plene funkcia lingvo, kaj se nenio alia, ĝi estas pruvita per tio, ke mil aŭ kelkaj miloj efektive havas ĝin kiel gepatran lingvon. (Ne, vi ne bezonas kontakti la socialajn aŭtoritatojn – la infanoj nature akiras la lingvon de sia ĉirkaŭaĵo paralele).

Por tiuj, kiuj volas formi sian propran opinion, mi povas rekomendi la lernolibron "Saluton! Esperanto Autodidakte" de Audrey Childs-Mee, kiu nun estas libere disponebla interrete. Ĝi estas absolute unu el la plej pedagogiaj lernolibroj, kiujn mi legis pri iu ajn temo.

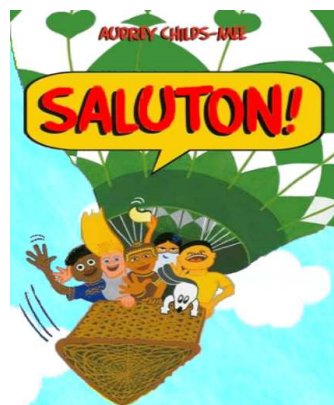
Mikael Parkvall estas lingvisto. Li ekinteresiĝis pri la franca, kiam li komencis studi ĉe la universitato de Stokholmo en 1990. La intereso vastiĝis al pidginlingvoj kaj ties eventuala evoluo en kreolajn lingvojn. Li estas profesoro kaj esploristo pri lingvistiko ĉe la universitato de Stokholmo.

Mi ricevis la artikolon kaj de Språkförsvaret kaj de Inga Johansson. /Siv

Man kan gärna titta snett på den som tror att den saken kommer att ändras inom överskådlig framtid, men inte på den som tycker att det vore önskvärt. Tills vidare lever esperantismen, om än lite på sparlåga. Men att esperanto är ett fullt funktionellt språk råder ingen tvekan om, och om inte annat bevisas det av att något eller några tusental faktiskt har det som modersmål. (Nej, ni behöver inte kontakta socialtjänsten – barnen tillägnar sig givetvis omgivningens språk parallellt).

För den som själv vill bilda sig en uppfattning kan jag rekommendera läroboken "Saluton! Esperanto Autodidakte" av Audrey Childs-Mee, som numera finns gratis tillgänglig på nätet. Den är tammetsusan en av de mest pedagogiska läroböcker jag läst i något ämne.

Mikael Parkvall.

"QUORA-rakonto" de Roger Nilsson

La maljuna sinjorino Watkins vekiĝis unu printempan matenon por trovi ke la rivero inundis la tutan unuan etaĝon de ŝia domo.

Rigardante tra sia fenestro, ŝi vidis, ke la akvo ankoraŭ altiĝas.

Du viroj preterpasantaj en remboato kriegis inviton remi al sekureco kun ili.

"Ne, dankon," s-ino Watkins respondis. "La Eternulo provizos."

La viroj levis la ŝultrojn kaj remis plu.

Antaŭ la vespero, la akvonivelo devigis s-inon Watkins grimpi sur la tegmenton por sekureco.

Ŝi estis ekvidita de viro en motorboato, kiu proponis preni ŝin.

"Ne ĝenu vin," ŝi diris al li. "La Eternulo provizos."

Sufiĉe baldaŭ s-ino Watkins devis serĉi rifuĝon sur la kamentubo.

Kiam ruĝkruco-boato venis patrolante, ŝi svingis la manon ke ĝi pluiru, kriante "La Sinjoro provizos."

Do la boato foriris, la akvo leviĝis kaj la maljunulino dronis.

Gutetante malseka kaj plene ĉagrenita, ŝi venis tra la perlaĵ pordegoj kaj postulis paroli al Dio.

"Kie vi estis?" ŝi kriis.

"Mia plej kara sinjorino," Dio diris, "mi ja sendis tri boatojn!"

Kelkaj malnovaj anekdotoj. Ĉu vi rekonas ilin?

- ☺ Afiŝo en apartamenta domo: La lifto estas rompita. Uzu la lifton en la kontraŭa domo!
- ☺ Se Thomas Alva Edison ne ekzistus, ni homoj estus devigitaj spekti televidon per kandela lumo.
- ☺ La maljunulino: – Nun mi estas 75 jarojn aĝa, sed pli forta ol antaŭ 20 jaroj. Tiam mi ne havis forton hejmenporti varojn por 50 kronoj, sed nun mi povas.
- ☺ Du viroj devis mezuri la longon de flagstango. Unu diris: – Mi grimpu la stangon kaj mezuri ĝin. Tiam la alia diris: – Tio ne funkcias, ni devas faligi ĝin, ĉar estas la longeco kaj ne la alteco, kiun ni devas mezuri.
- ☺ La advokato telegrafas al sia kliento: La justeco venkis. La kliento tuj telegrafas respondon: Apelaciu!
- ☺ Bona najbaro estas tiu, kiu ridetas al mi trans la barilo, sed ne transpaŝas ĝin.

Siv trovis ilin en kajero de sia patro.

- ☹ Anslag i ett hyreshus: Hissen är trasig. Använd hissen i huset mittemot!
- ☹ Om inte Thomas Alva Edison funnits, hade vi människor tvingats se på TV i skenet från stearinljus.
- ☹ Den gamla damen: – Nu är jag 75 år, men starkare än för 20 år sedan. Då orkade jag inte bära hem varor för 50 kronor, men det gör jag nu.
- ☹ Två män skulle mäta längden på en flaggstång. Den ene sa: – Jag klättrar upp på stängen och mäter den. Då sa den andre: – Det går inte, vi måste ta ner den, eftersom det är längden och inte höjden, som vi ska mäta.
- ☹ Advokaten telegraferar till sin klient: Rättvisan segrade. Klienten telegraferar omedelbart ett svar: Överklaga!
- ☹ En god granne är en som ler mot en över staketet, men som inte kliver över det.

Antaŭjuĝoj

Bildo el Pixabay.

En la ideala ŝtato:

Germanio prizorgas la teknikon
Anglio la diplomation
Francio la manĝaĵon
Svedio la organizadon
Italio la amon

Male – tre bedaŭrinda situacio se –

Italio prizorgas la organizadon
Germanio la diplomation
Francio la teknikon
Anglio la manĝaĵon
Svedio la amon

Ĉu vi konsentas? Se ne – ŝanĝu la eldirojn laŭ via gusto! /Siv

Nur en la angla, ni petas! Ĉar ni venas el Svedio Please, English only! Because we are from Sweden

APARTIGA TRAKTADO. "Estas vere agrable ŝajni internacia, multe vojaĝinta kaj eble eĉ provi esti pli ol oni vere estas." Lars Thulin demandas sin ĉu vere estas permesite diskriminacii kontraŭ svedlingvanoj en Stokholmo.

La finna, jida, meänkieli, romani chib kaj samea kaj variantoj de ĉi tiuj estas naciminoritataj lingvoj en Svedio.

SÄRBEHANDLING. "Det är väl mysigt att verka internationell, berest och måhända även att försöka vara mer än man egentligen är." Lars Thulin undrar om det verkligen är tillåtet att diskriminera svensktalande i Stockholm.

Finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska samt varianter av dessa är nationella minoritetsspråk i Sverige.

Ĉi tio signifas, ke ni havas ses lingvojn en la lando, inkluzive de la sveda.

Sed ĉi tio estas mensogo. Estas unu pli. Kiu estas uzata en pli granda mezuro ol la kvin minoritataj lingvoj. Aliĝu al ni dum vojaĝo de centra Stokholmo kaj mi klarigos.

Jen kelkaj ŝildoj, videblaj en Stokholmo:

Din Sko (via ŝuo) ne havas malaltajn prezojn. Kontraste, "Always nice price" (ĉiam bela prezo).

Ĉu **Scorett** havas bonajn ŝuojn ne estas klara. Sed "Quality matters" (kvalito gravas).

Mi pensis, ke **Twilfit** vendis subvestojn. Malĝuste, ili vendas "lingerie" (tolvestaĵojn).

Ĉu **MQ** ofertas virinajn vestaĵojn estas neklare. Aliflanke, "Women" en "2nd Floor" (virinoj en la dua etaĝo).

Vi ne trovas **Leg**o-n (ludilaj pecoj por konstrui objektojn) en ludvendejo. Sed ene de "World of toys" (mondo de ludiloj).

Kion volas la **Body Shop** (korpobutiko) estas neklare. Kvankam estas proponite "Positive Change" (pozitiva ŝanĝo). Kaj temas pri "Start Inside" (komenco interne).

Multaj vendejoj ŝajnas kompati sin mem. Ĉar la vorto "Offer" (oferto, sed svede *offer* = viktimo) aperas multloke.

Krome, iu granda ĉeno ŝajnas esti transpreninta multajn vendejojn. Ĝi nomiĝas "Sale" (vendo).

La sola vendejo en la vendopalaco Gallerian en Stokholmo, kiu vere ekzistas en la tuta mondo, estas **Ikea**. Sed en ĝi, ĉiu vorto estas en la stulta lingvo sveda.

De **Nätverket Språkförsvaret** (La maŝaro Lingvodefendo), trovita de Siv.

Det innebär att vi har sex språk i landet inklusive svenska.

Fast detta är en lögn. Det finns ett till. Som används i högre utsträckning än de fem minoritetsspråken. Häng med på en tur i centrala Stockholm så förklarar jag.

Här är några skyltar man kan se t.ex. i Stockholm:

Din Sko har inte låga priser. Däremot "Always nice price".

Om **Scorett** har bra skor framgår inte. Men "Quality matters".

Jag trodde **Twilfit** sålde underkläder. Fel, de saluför "lingerie".

Om **MQ** erbjuder damkläder är oklart. Däremot finns "Women" på "2nd Floor".

Man hittar inte **Leg**o i en leksaksbutik. Men inne på "World of Toys".

Vad **Body Shop** vill är oklart. Fast det erbjuds "Positive Change" Och det är fråga om "Start Inside"

Många butiker verkar tycka synd om sig själva. För ordet "Offer" står på många ställen.

Dessutom förefaller någon stor kedja ha tagit över många butiker. Den heter "Sale".

Enda butiken i Gallerian i Stockholm som verkligen finns i hela världen är **Ikea**. Men i den är varje ord på det tontiga språket svenska.

Från **Nätverket Språkförsvaret**.

<http://www.språkförsvaret.se/sf/>

Kolekti florojn vintre

Ankaŭ vintre oni povas kolekti "florojn", la sekiĝintajn restaĵojn de plantoj, kiuj servas por disŝuti la semojn per la vintraj ventoj. Jen la vintraj "floroj" de kampanulo kaj akileo milfolia.

/Andreas

En Gotenburgo la turneo de la junaj hokeoludantoj estas ĵus finita. En la finalo Usono kaj Svedio ludis pri la oro kaj Usono gajnis. Inga Johansson pristudis la mistikan terminon "Ofsajdo" kiam temas pri futbalo, sed la regulo ankaŭ koncernas hokeon.

Ĉu vi estas en ofsajdo?

de Inga Johansson

Hodiaŭ mi lernis novan vorton en esperanto kiu rekte venas el la angla lingvo: ofsajdo.

Tuj mi serĉis en Vikipedio kaj trovis jenan informon:

Ofsajdo – el la angla "offside", respektive "off side" (for de la flanko). Kontraŭo: "onside".

Komparo al la regularo de "ĝemelaj sportoj" rugbeo kaj American Football, kiuj ja havas la saman originon kiel futbalo, montras: ĉiu ludanto antaŭ la pilko estas "off his side" (for de sia flanko), do en la malĝusta, malpermesata flanko de la pilko, dum ĉiu ludanto malantaŭ la pilko estas "on side" (sur la flanko, kie li devus esti).

Pli da bona informo vi trovas en jena ligo de Vikipedio:

<https://eo.wikipedia.org/wiki/Ofsajdo>

Interesa estas tamen kiel aliaj lingvoj traktas la anglan vorton "offside":

Ukrainlingve (per aliaj literoj) – офсайд (від англ, offside)

Hispane – En fútbol, fuera de juego, offside

Katalane – El fora de joc, o orsai

France – le hors-jeu d'un joueur de football

Portugale – O impedimento (pt-BR) ou fora de jogo

Finne – paitsio

Estone – suluseisus

Itale – Il fuorigioco

Turke – ofsajt

Rumane, Kroate – ofsaid

Bosnie – ofsajd

Bulgare – засада (zasada)

Pole – spalony

Serbe – офсајд

Afrikanse – onkant

Albane – jashtë loje

Baske – jokoz kanpo

Havajane – waho

Jide – офсајд (avek)

Maorie – ki waho

Kiu vi estas, sinjoro Monedo?

Kion vi volas manĝi,
kune kun sinjorino?

Ĉu ŝi estis morta, ho ve?

Kia estas via kompleto,
nigra kiel nokto?

Kie vi sidas, sinjoro Monedo?

Ĉu, sur bruna barilo?

Kies barilo?

Ĉu la barilo de onklino
Korniko?

Kiel vi venas, per flugiloj
plumplenaj?

Kiom da amikoj sekvis vin?

Kial vi sidas sur bruna barilo
sola?

Kompatinda sinjoro Monedo!

Venu, venu en neston molan
se vi estas sola ...

kompatinda, sinjoro Monedo!

*Gramatika poemo de Ingegerd,
penetraĵo de Irene Lilleste*

Sinjoro Monedo